

OCENA WSPARCIA FINANSOWEGO Z UNII EUROPEJSKIEJ W OPINII ROLNIKÓW Z POWIATU GRUDZIĄDZKIEGO

Magdalena Chmura

Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy

Streszczenie. W artykule przedstawiono wyniki badań, przeprowadzonych we wrześniu 2008 roku, dotyczących oceny wsparcia finansowego z UE w województwie kujawsko-pomorskim w opinii badanych rolników współpracujących z biurem powiatowym ARiMR w Grudziądzu. Rolnicy z powiatu grudziądzkiego byli pozytywnie nastawieni do wsparcia finansowego z UE. Jednakże zdecydowana większość badanych rolników użytkujących gospodarstwa o powierzchni powyżej 100 ha, czyli głównie osoby młodsze i lepiej wykształcone, dostrzegała więcej korzyści z przystąpienia Polski do UE dla swoich gospodarstw, aniżeli osoby starsze, z wykształceniem podstawowym i będące właścicielami gospodarstw najmniejszych obszarowo, o powierzchni do 5 ha. Duży odsetek badanych rolników deklarował, że niezbędne informacje o programach unijnych czerpali przede wszystkim ze szkoleń zawodowych rolników, organizowanych przez WODR, z oddziałów terenowych ARiMR oraz samorządów gminnych. Największym zainteresowaniem wśród właścicieli gospodarstw największych obszarowo cieszyły się takie programy, jak PROW i SPO, a dopłaty bezpośrednie i renty strukturalne w gronie rolników użytkujących gospodarstwa o mniejszej powierzchni. Ponadto badani rolnicy ocenili wsparcie środków finansowych z UE dość dobrze dla zrealizowania planowanych inwestycji oraz dla rozwoju gmin.

Słowa kluczowe: Unia Europejska, wsparcie finansowe, rolnik, fundusze unijne

WSTĘP

Ważnym czynnikiem zachodzących przemian jest dziś już powszechnie uświadomiona i w większości akceptowana konieczność rozwoju obszarów wiejskich oraz restrukturyzacja i modernizacja rolnictwa [Bórawski 2006]. Powszechnie wiadomo, że rolnic-

---

Adres do korespondencji – Corresponding author: Magdalena Chmura, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy, Wydział Rolnictwa i Biotechnologii, Katedra Ekonomiki i Doradztwa w Agrobiznesie, Zakład Ekonomiki Produkcji Rolniczej, Al. Prof. S. Kaliskiego 7, bud. 3.1, 85-789 Bydgoszcz, e-mail: chmura@utp.edu.pl

two ma ogromne problemy z dostosowaniem się do warunków gospodarki rynkowej. W oparciu jedynie o własne środki, bez wsparcia z zewnątrz, nie miałyby szans na skuteczną przemianę [Kościk, Skwarzyło-Bednarz 2005].

Integracja Polski z Unią Europejską (UE) miała przede wszystkim duży wpływ na sytuację ekonomiczną rolnictwa i mieszkańców wsi. W celu poprawy życia i rozwoju rolnictwa sektor ten został objęty m.in. dopłatami bezpośrednimi, Planem Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW), Sektorowym Programem Operacyjnym (SPO) oraz innymi instrumentami. Jednak duże znaczenie w zakresie pozyskiwania tych instrumentów ma aktywność samych rolników [Wawrzyniak, Zajdel 2007]. Tym samym nowa rzeczywistość gospodarcza wymaga od rolników większej wiedzy i umiejętności w poszukiwaniu i pozyskiwaniu środków finansowych pochodzących z UE [Fedyszak-Radziejowska 2004].

Poziom aktywności rolników w kwestii ubiegania się o środki finansowe UE uwarunkowany jest wieloma czynnikami wewnętrznymi, zależnymi od samych rolników, do których zalicza się: niski poziom wykształcenia rolników, niekorzystną strukturę gospodarstw, słabe powiązanie gospodarstw z rynkiem, brak umiejętności wykorzystania informacji o programach pomocowych oraz słabe zainteresowanie uzyskaniem pomocy ze strony lokalnych instytucji [Czudec i in. 2008].

Głównym celem badań było określenie stopnia wykorzystania wsparcia finansowego z UE przez badanych rolników. Interesujące było także poznanie, czy istnieje zależność pomiędzy wielkością gospodarstw a wykorzystaniem funduszy unijnych. Ponadto, w artykule zostały zaprezentowane ocena przydatności środków finansowych z UE dla rozwoju zarówno samych gospodarstw, jak i gmin oraz sposób ich wydatkowania i preferowane źródła wiedzy o UE.

MATERIAŁ I METODA

Badania zostały wykonane na terenie powiatu grudziądzkiego, w województwie kujawsko-pomorskim, we wrześniu 2008 roku. Z populacji generalnej składającej się z 4,783 tys. gospodarstw badaniem objętych zostało 180 rolników. Taka wielkość próby badawczej pozwoliła na uzyskanie żądanej wiarygodności i dokładności szacunku na poziomie współczynnika ufności 0,90 przy maksymalnym błędzie pomiaru 6%. Próba była dobrana w sposób celowy, respondentami byli rolnicy współpracujący z biurem powiatowym Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Grudziądzu. Z kolei osoby badane znalazły się w populacji na zasadzie doboru przypadkowego. Dane gromadzono metodą kwestionariusza ankiety, a zebrane materiały zliczono za pomocą systemu zero-jedynkowego oraz zestawiono w formie tabel i wykresów.

Największy odsetek badanych rolników posiadał gospodarstwa o powierzchni od 50,1 do 100 ha (21,7%), a nieco mniej o powierzchni od 20,1 do 30 ha (18,9%). W dalszej kolejności pod względem liczebności uplasowały się gospodarstwa o powierzchni od 30,1 do 50 ha (15,0%) oraz od 5,1 do 10 ha (11,7%). Rolnicy będący właścicielami gospodarstw o powierzchni do 5 ha (9,4%) oraz powyżej 100 ha (6,7%) stanowili najmniejszy odsetek badanych. W grupie gospodarstw o powierzchni do 5 ha przeważały osoby w wieku 60 lat i więcej (35,3%) oraz legitymujące się wykształceniem podsta-

wowym (41,2%). W grupie gospodarstw obszarowo średnich, od 10 do 50 ha, najwięcej rolników było między 40. a 49. rokiem życia oraz z wykształceniem zawodowym. Wśród użytkowników gospodarstw największych obszarowo, powyżej 100 ha, najwięcej było osób w przedziale wiekowym od 30 do 39 lat (66,7%) oraz z przygotowaniem wyższym (66,7%). Szczegółowe dane znajdują się w tabelach 1 i 2.

WYNIKI BADAŃ

Przeprowadzone badania pokazują, że rolnicy z powiatu grudziądzkiego pozytywnie oceniali pomoc UE i obecność Polski w jej strukturach. Dla 67,3% badanych rolników członkostwo w Unii Europejskiej okazało się korzystne, a tylko 19,5% respondentów było przeciwnego zdania. Z kolei 13,2% respondentów nie miało zdania w tej kwestii.

Głębsza analiza odpowiedzi wykazała, że najwięcej pozytywnych opinii na temat przystąpienia Polski do UE wyrazili rolnicy będący właścicielami gospodarstw największych obszarowo, o powierzchni powyżej 100 ha (100,0%) oraz od 50 do 100 ha (87,2%). Szczegółowe dane znajdują się w tabeli 3.

Niewątpliwie tak pozytywne nastroje mają związek z wielkością pomocy, która trafia na polską wieś w ostatnich latach. Głównym elementem w obsłudze funduszy unijnych powinien być dostęp rolników do informacji o środkach unijnych oraz wymogach i zasadach związanych ze staraniem się o te fundusze. Czytelnych wskazówek w tej kwestii dostarczyli sami badani. Zapytani o to, skąd czerpali informacje na temat unijnej pomocy dla rolników, wymieniali przede wszystkim szkolenia zawodowe rolników organizowane przez WODR (93,3%), oddziały terenowe ARiMR (65,6%) oraz urząd gminy (61,6%). Na kolejnych miejscach znalazły się następujące źródła wiedzy: specjalne informatory i broszury (60,0%), Internet (40,0%), prasa ogólnopolska (26,7%), TV (13,3%).

Otrzymane wyniki badań dowodzą, iż organizacje, które kojarzą się z udzielaniem pomocy rolnikom (WODR, oddziały terenowe ARiMR oraz urząd gminy), były postrzegane przez rolników jako wiodące instytucje, z których pozyskiwali wiedzę na temat pomocy unijnej. Wynikać to może z faktu, iż informacja przekazywana przez media, w tym prasę, nigdy nie będzie tak wyczerpująca i pełna, jak przekazywana przez broszury, lokalne instytucje czy spotkania z doradcami.

Badani rolnicy zostali ponadto poproszeni o wymienienie tych informacji, z których korzystali najczęściej. Na pierwszym miejscu znalazły się informacje dotyczące wypełniania wniosków (53,3%), następnie dotyczące takich programów unijnych, jak: PROW (48,9%), SPO – Rolnictwo (28,9%), a potem pomoc krajowa (21,7%), inne (9,4%) oraz SPO – Rybołówstwo (6,7%). Zaledwie 2,2% badanych nie udzieliło odpowiedzi na te pytanie.

Z badań wynika, że rolnicy będący użytkownikami gospodarstw z powiatu grudziądzkiego byli dość aktywni w ubieganiu się o wsparcie unijne – 103 osoby (co stanowi 57,2% ogółu badanych) deklarowały, że korzystały ze środków finansowych, dostępnych w ramach płatności bezpośrednich. 35,5% badanych rolników ubiegało się o dofinansowanie gospodarstw z działań dostępnych w PROW, w tym najwięcej osób (16,7%) o renty strukturalne. Ponadto 26,1% badanych starało się o środki finansowe dostępne w ramach SPO, a 20,1% respondentów ubiegało się o wsparcie w ramach programu

Tabela 1. Charakterystyka gospodarstw badanych rolników ze względu na ich wiek
Table 1. Characteristics of the farms according to the farmers' age

Wiek [lata] Age [years]	Powierzchnia gospodarstwa [ha] Farm's area [ha]												Ogółem Total			
	<5,1		5,1–10		10,1–20		20,1–30		30,1–50		50,1–100				100 <	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
<30	5	29,4	2	9,5	1	3,3	1	2,9	1	3,7	0	0,0	0	0,0	10	5,6
30–39	2	11,8	2	9,5	8	26,7	8	23,5	7	26,0	15	38,4	8	66,7	50	27,8
40–49	1	5,9	5	23,8	11	36,7	13	38,3	14	51,9	20	51,3	4	33,3	68	37,8
50–59	3	17,6	7	33,3	7	23,3	9	26,5	5	18,4	4	10,3	0	0,0	35	19,4
59 <	6	35,3	5	23,9	3	10,0	3	8,8	0	0,0	0	0,0	0	0,0	17	9,4
Razem Total	17	100,0	21	100,0	30	100,0	34	100,0	27	100,0	39	100,0	12	100,0	180	100,0

Źródło: Badania własne.
Source: Author's research.

Tabela 2. Charakterystyka badanych gospodarstw ze względu na poziom wykształcenia rolników
Table 2. Characteristics of the farms according to the farmers' education level

Wykształcenie Education	Powierzchnia gospodarstwa [ha] Farm's area [ha]												Ogółem Total			
	<5,1		5,1–10		10,1–20		20,1–30		30,1–50		50,1–100				100 <	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Podstawowe Primary	7	41,2	4	19,0	1	3,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	12	6,7
Zawodowe Vocational	6	35,3	11	52,4	17	56,7	17	50,0	9	33,3	2	5,1	0	0,0	62	34,4
Średnie Secondary	4	23,5	6	28,6	12	40,0	16	47,1	14	51,9	17	43,6	4	33,3	73	40,6
Wyższe Higher	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	2,9	4	14,8	20	51,3	8	66,7	33	18,3
Razem Total	17	100,0	21	100,0	30	100,0	34	100,0	27	100,0	39	100,0	12	100,0	180	100,0

Źródło: badania własne.
Source: Author's research.

Tabela 3. Ocena korzyści przystąpienia Polski do UE z uwzględnieniem powierzchni gospodarstw badanych rolników powiatu grudziądzkiego
 Table 3. Advantages of Poland's accession to the EU in the farmers' opinion, according to farms' area (Grudziądz poviat)

Wyszczególnienie Details	Powierzchnia gospodarstwa [ha] Farm's area [ha]												Ogólnie Total			
	< 5,1		5,1–10		10,1–20		20,1–30		30,1–50		50,1–100		100 <		liczba	%
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%		
Zdecydowanie tak Definitely yes	1	5,9	4	19,0	2	6,7	3	8,8	3	11,1	4	10,3	2	16,7	19	10,6
Raczej tak Rather yes	8	47,1	9	42,9	16	53,3	21	61,8	22	81,5	18	46,2	8	66,7	102	56,7
Nie mam zdania I don't know	2	11,8	1	4,8	3	10,0	6	17,6	1	3,7	11	28,2	0	0,0	24	13,3
Raczej nie Rather not	3	17,6	5	23,8	8	26,7	4	11,8	1	3,7	5	12,8	2	16,7	28	15,6
Zdecydowanie nie Definitely not	3	17,6	2	9,5	1	3,3	0	0,0	0	0,0	1	2,6	0	0,0	7	3,9
Razem Total	17	100,0	21	100,0	30	100,0	34	100,0	27	100,0	39	100,0	12	100,0	180	100,0

Źródło: Badania własne.
 Source: Author's research.

przedakcesyjnego SAPARD. Z pomocy innych programów UE skorzystało 13,9% badanych rolników.

Z badań Rosnera [2007] wynika, że rolnicy posiadający większe obszary gospodarstwa uzyskują więcej dopłat unijnych niż rolnicy będący właścicielami drobnych gospodarstw. Potwierdzeniem tego są wyniki badań uzyskane na podstawie opinii rolników z powiatu grudziądzkiego (tab. 4). Z badań własnych wynika, że najbardziej aktywną grupą w ubieganiu się o fundusze unijne byli rolnicy gospodarstw średnich i największych, a mianowicie od 20 do ponad 100 ha. Rolnicy posiadający największe gospodarstwa (powyżej 100 ha) podejmowali także w większym zakresie przedsięwzięcia służące realizacji innych programów (41,7%). Rolnicy użytkujący gospodarstwa obszarowo małe (do 5 ha) skorzystali w największym stopniu z takich programów, jak dopłaty bezpośrednie (76,5%) oraz renty strukturalne (41,2%). Wynikać to może z faktu, że płatności są adresowane do wszystkich rolników dysponujących gospodarstwami rolnymi powyżej 1 ha.

Zdaniem Zegara [2007], pozyskane środki finansowe użytkownicy gospodarstw dużych obszarowo, o większej sile ekonomicznej przeznaczają głównie na inwestycje. Potwierdzeniem tego są wyniki badań własnych. Z danych na rysunku 1 wynika, że inwestycje w gospodarstwach dużych obszarowo (powyżej 100 ha), były realizowane przede wszystkim ze środków unijnych (83,3%). Z kolei właściciele niedużych gospodarstw rodzinnych zmuszeni byli finansować aktywa kapitałem własnym (82,4%), którego źródłem były dochody uzyskiwane z prowadzonej działalności, co ograniczało ich działalność inwestycyjną.

W celu zbadania oceny przydatności środków finansowych z UE zapytano badanych rolników, na co wydatkowali środki finansowe uzyskane w ramach funduszy unijnych, a także o główne zalety i wady korzystania ze wsparcia unijnego oraz o korzyści płynące z takiej formy pomocy zarówno dla samych gospodarstw, jak i dla rozwoju gmin.

Blisko połowa badanych rolników środki pieniężne uzyskane z UE przeznaczyła na bieżące potrzeby gospodarstwa, typu zakup materiału siewnego (47,8%) oraz zakup samochodu osobowego (2,8%). Zdecydowana większość respondentów środki finansowe przeznaczyła na dalsze inwestycje. Jak wynika z opinii rolników, inwestycje te obejmowały głównie zakup nowych maszyn i sprzętu (61,1%), modernizację i naprawy budynków gospodarczych (39,4%), zakup ziemi (32,2%) i zwierząt (15,0%). Z kolei 16,7% respondentów wydatkowało otrzymane środki pieniężne na inne cele, a 4,4% badanych nie wyraziło opinii w tej kwestii.

Wśród najważniejszych powodów skorzystania ze wsparcia finansowego UE w opinii badanych rolników należy wymienić możliwość modernizacji gospodarstw (62,2%) oraz zwrot części kosztów inwestycji (57,8%). Część badanych skorzystała również z funduszy unijnych ze względu na stosunkowo krótki czas oczekiwania na zwrot kosztów inwestycji (15,7%).

W jednym z kolejnych pytań zapytano respondentów, czy uważają, że bez pomocy środków z UE dana inwestycja zostałaby zrealizowana. Przeszło 55,0% badanych rolników stwierdziło, że bez wsparcia środków finansowych z UE planowana inwestycja nie zostałaby zrealizowana. Z kolei niespełna 35,0% respondentów było przeciwnego zdania, a tylko niewielki odsetek badanych nie miał zdania na to pytanie (10,0%).

Tabela 4. Korzystanie przez rolników z powiatu grudziądzkiego z programów unijnych w zależności od powierzchni gospodarstw rolnych*
 Table 4. Use of EU funds by the farmers from the poviat of Grudziadz according to the farms' area*

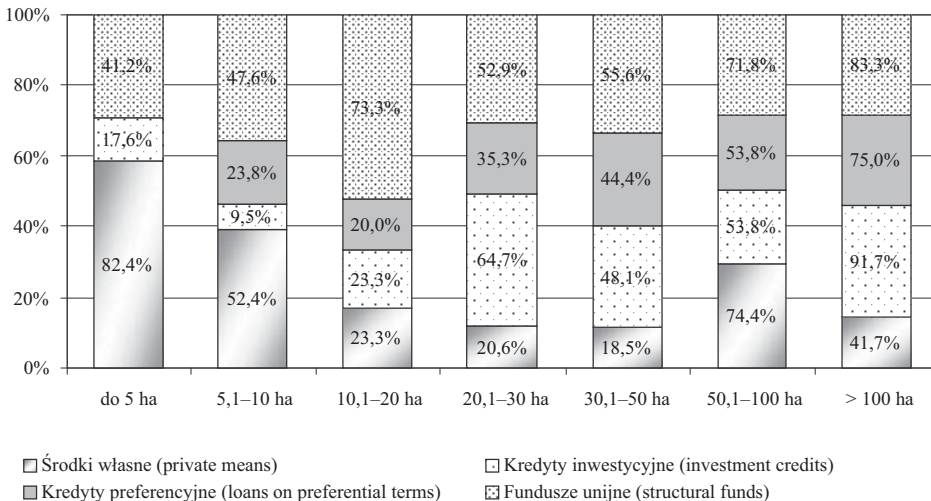
Rodzaj pomocy UE Type of EU support	Powierzchnia gospodarstwa [ha] Farm's area [ha]												Ogółem Total			
	<5,1		5,1–10		10,1–20		20,1–30		30,1–50		50,1–100		100 <		liczba	%
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%		
SAPARD	0	0,0	4	19,0	1	3,3	9	26,5	10	37,0	10	25,6	3	25,0	37	20,1
SPO	0	0,0	1	4,8	5	16,7	9	26,5	8	29,6	17	43,6	7	58,3	47	26,1
SOP	7	41,2	5	23,8	6	20,0	9	26,5	3	11,1	0	0,0	0	0,0	30	16,7
Renta strukturalna Structural pension	13	76,5	10	47,6	20	66,6	15	44,1	16	59,3	20	51,3	9	75,0	103	57,2
Dopłaty bezpo- średnie Direct payments	3	17,6	2	9,5	5	16,7	12	35,3	8	29,6	26	66,7	8	66,7	64	35,6
PROW RDP	0	0,0	3	14,3	0	0,0	1	2,9	0	0,0	13	33,3	5	41,7	22	12,2
Inne Other	0	0,0	1	4,8	0	0,0	2	5,9	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3	1,7
Brak odpowiedzi No answer	23	135,3	26	123,8	37	123,3	57	167,7	45	166,6	86	220,5	32	266,7	306	170,0
Razem Total																

* suma odpowiedzi przekracza 100%, gdyż respondenci mogli zaznaczyć więcej niż 1 odpowiedź

* sum of the answer exceeds 100%, as the respondents could mark more than 1 answer

Źródło: Badania własne.

Source: Author's research.

Rys. 1. Główne źródła finansowania inwestycji w gospodarstwach przez badanych rolników z powiatu grudziądzkiego*

Fig. 1. Main sources of financing investments in the farms by farmers from the poviats of Grudziądz*

* suma odpowiedzi przekracza 100%, gdyż respondenci mogli zaznaczyć więcej niż 1 odpowiedź
* sum of the answer exceeds 100%, as the respondents could mark more than 1 answer

Źródło: Badania własne.
Source: Author's research.

Ponadto, prawie 80,0% respondentów było zdania, że korzystanie ze wsparcia finansowego z UE może być korzystne dla rozwoju ich gmin. Zaledwie 9,4% badanych rolników udzieliło negatywnej odpowiedzi, a 13,4% respondentów nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

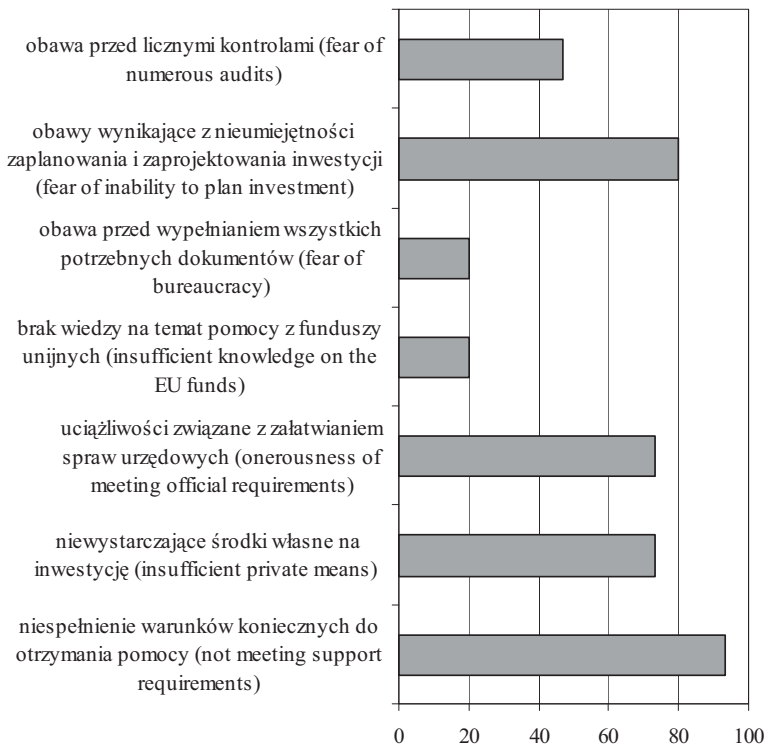
W pytaniu otwartym poproszono badanych rolników o wypisanie głównych problemów, z jakimi mieli do czynienia podczas ubiegania się o fundusze unijne. Główne obawy rolników dotyczyły niespełnienia warunków koniecznych do otrzymania pomocy (93,3%), braku umiejętności w zaplanowaniu i zaprojektowaniu inwestycji (80,0%), braku środków własnych na inwestycje (73,3%) oraz zbyt skomplikowanych procedur urzędowych (73,3%). Szczegółowe dane na ten temat umieszczone są na rysunku 2.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Przeprowadzone badania dotyczące oceny wsparcia finansowego z Unii Europejskiej w opinii rolników z powiatu grudziądzkiego w województwie kujawsko-pomorskim pozwalają na sformułowanie następujących wniosków:

1. Badania ankietowe wykazały, że rolnicy będący użytkownikami gospodarstw największych obszarowo miescili się w grupie osób między 30. a 39. rokiem życia oraz mieli wykształcenie wyższe. Wśród właścicieli gospodarstw najmniejszych przeważały osoby w wieku 60 lat i więcej oraz mające wykształcenie podstawowe.

Rys. 2. Trudności napotymane podczas ubiegania się fundusze unijne w opinii badanych rolników z powiatu grudziądzkiego*

Fig. 2. Difficulties concerning applying for the EU funds in the opinion of farmers from the poviat of Grudziądz*

* suma odpowiedzi przekracza 100%, gdyż respondenci mogli zaznaczyć więcej niż 1 odpowiedź

* sum of the answer exceeds 100%, as the respondents could mark more than 1 answer

Źródło: Badania własne.

Source: Author's research.

2. Z badań wynika, że respondenci byli dość optymistycznie nastawieni do UE. Jednakże zdecydowana większość badanych rolników użytkujących gospodarstwa o powierzchni powyżej 100 ha, czyli głównie osoby młodsze i lepiej wykształcone, dostrzeżała więcej korzyści z przystąpienia Polski do UE dla swoich gospodarstw, aniżeli osoby starsze, z wykształceniem podstawowym i będące właścicielami gospodarstw najmniejszych obszarowo, o powierzchni do 5 ha.

3. Znaczącą rolę w przygotowywaniu rolników do korzystania z instrumentów pomocowych UE odgrywają lokalne instytucje. Duży odsetek badanych rolników deklarował, że niezbędne informacje o programach unijnych czerpali przede wszystkim ze szkoleń zawodowych rolników, organizowanych przez WODR, z oddziałów terenowych ARiMR oraz samorządów gminnych.

4. Badania ankietowe wykazały, że rolnicy będący użytkownikami gospodarstw z województwa kujawsko-pomorskiego byli dość aktywni w ubieganiu się o wsparcie unijne. W największym zakresie ubiegali się o dofinansowanie działalności rolniczej w ramach

programu PROW oraz SPO właściciele gospodarstw o powierzchni od 100 ha. Z kolei rolnicy użytkujący mniejsze obszary gospodarstwa (do 5 ha) ubiegali się głównie o dopłaty bezpośrednie oraz renty strukturalne.

5. Wyniki badań wykazały, że rolnicy dostrzegali nowe możliwości finansowania gospodarstw z funduszy unijnych. Ponadto, badani rolnicy uważali, że bez wsparcia środków finansowych z UE planowane inwestycje nie zostałyby zrealizowane. Większość badanych była również zdania, że korzystanie z funduszy unijnych może mieć korzystny wpływ dla rozwoju gmin.

PIŚMIENNICTWO

- Bórawski P., 2006. Aktywność właścicieli gospodarstw rolnych, w zakresie pozyskiwania i wydatkowania środków finansowych pochodzących z dopłat bezpośrednich Unii Europejskiej. *Zeszyty Problemowe Postępów Nauk Rolniczych*, z. 514, 23–32.
- Czudec A., Kata R., Miś T., Zając D., 2008. Rola lokalnych instytucji w przekształcaniach rolnictwa o rozdrobnionej strukturze gospodarstw. UR, Rzeszów.
- Fedyszak-Radziejowska B., 2006. Przyszłość doradztwa rolniczego w Polsce – zmiana czy doskonalenie dotychczasowych rozwiązań. *Zagadnienia Doradztwa Rolniczego*, nr 1(45), 75–85.
- Kościk B., Skwarzyło-Bednarz B., 2005. Formy wspierania restrukturyzacji modernizacji rolnictwa przed i po akcesji Polski z Unią Europejską w powiecie tomaszowskim. *Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, Roczniki Naukowe tom VII, zeszyt 7*, 166–172.
- Rosner A., 2007. Główne wyniki badań prowadzonych w Instytucie Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN w 2006 roku. *Wiś i Rolnictwo*, nr 1 (134), 10–12.
- Wawrzyniak B., Zajdel M., 2007. Analiza płatności obszarowych w rolnictwie polskim w latach 2004–2006. *Zagadnienia Doradztwa Rolniczego*, nr 1/2007, 44–52.
- Zegar J.S., 2007. *Przesłanki nowej ekonomiki rolnictwa*. Wyd. IERiGŻ, Warszawa, 5–25.

EVALUATION OF THE EUROPEAN UNION FINANCIAL SUPPORT IN OPINIONS OF FARMERS FROM THE POVIAT OF GRUDZIADZ

Abstract. The article presents the results of studies conducted in September 2008, concerning the evaluation of the financial support from the EU in the kujawsko-pomorskie province's according to responding farmers cooperating with county office of ARiMR in the Grudziadz. The study methods were based on a questionnaire specially prepared for the responding farmers. With reliable and accurate estimation of confidence coefficient 0.90 and the maximum measurement error of 6%. The farmers from the poviat of Grudziadz showed a positive attitude towards the financial support from the EU. However the vast majority of the surveyed farmers who use farm with an area over 100 hectares, which are mainly younger and better educated, more perceived benefits of the Polish accession to the EU for their farms than older people, with basic education owners of the smallest farms, with a surface up to 5 ha. A large percentage of surveyed farmers declared that the necessary information's on EU programs they drew primarily from the professional training of farmers, organized by WODR, the regional branches of ARMA and local municipalities. The greatest interest among the largest farms owners enjoyed such programs as PROW, SPO, also direct payments and retirement among the farmers operating smaller farms. In addi-

tion, respondents assessed farmers' financial support from the EU well enough to realize the planned investment and development communities.

Key words: European Union, financial support, farmer, EU funds

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 19.04.2010